

Velferdstjenester i distriktene i Norden

I henhold til Helsingforsavtalens artikkel 45 og 56 har Nordisk råd den 29. oktober 2015 vedtatt nedenstående fremstilling etter forslag fra Velferdsutvalget.

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

å komme med en årlig redegjørelse om status på det regionale politiske samarbeidet i Norden, med utgangspunkt i de fire arbeidsgruppernes tematiske valg av arbeidsområder og analyser av resultater av kunnskapsinnhenting i Norden

å vurdere hvordan Nordisk råd kan få ta del i en nordisk plattform for kunnskapsoppbygging på regional utvikling slik at de forskjellige sektorene som arbeidsgruppene velger å fokusere på, kan bli gjort kjent ovenfor politisk nivå i utvalgene i Nordisk råd, som arbeider med tilsvarende tematiske valg og utfordringer i Norden

København, den 3. november 2015

Höskuldur Þórhallsson
President

Britt Bohlin
Rådsdirektør

Utvalgsforslag om velferdstjenester i distriktene i Norden

Nordisk Råd

Rek. 11/2015

Tidligere nummer:
A 1622/velferd

Behandles i:
Velferdsutvalget

Bilag: Utvalgsforslag

J.nr. 14-00162-9

1. Utvalgets forslag

Velferdsutvalget foreslår at

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

å komme med en årlig redegjørelse om status på det regionale politiske samarbeidet i Norden, med utgangspunkt i de fire arbeidsgruppens tematiske valg av arbeidsområder og analyser av resultater av kunnskapsinnhenting i Norden

å vurdere hvordan Nordisk råd kan få ta del i en nordisk plattform for kunnskapsoppbygging på regional utvikling slik at de forskjellige sektorene som arbeidsgruppene velger å fokusere på, kan bli gjort kjent ovenfor politisk nivå i utvalgene i Nordisk råd, som arbeider med tilsvarende tematiske valg og utfordringer i Norden

2. Bakgrunn

Velferdsutvalget merker seg en av definisjonene på Distriktpolitikk (Wikipedia), som er som følger: Politikk som på ulike måter og med ulike virkemidler tar sikte på å tilgodese geografiske områder som i et samfunn betraktes som periferi, på bekostning av områder som i et samfunn betraktes som sentrum. Den mest direkte form for distriktpolitikk er direkte pengeoverføringer (subsider) til ulike formål, for eksempel å holde bosetningen på et stabilt nivå.

Vekst i fraflytting fra distriktene og vekst i tilflytting til byer og hovedstadsområder

Velferdsutvalget er bekymret over den negative utviklingen det har vært over mange år i distriktene, regioner, fylkeskommuner og kommuner i de nordiske land, Grønland, Åland og Færøyene. Områder kalt «utkantkommuner», opplever en dramatisk vekst i fraflytting fra region til byer og storbyer, som opplever problemer med en for rask tilflytting. Fraflyttingen sett i kombinasjon med de doble demografiske utfordringene i regionene, setter tilbudet om gode, sikre velferdstjenester til nordboerne under betydelig press, grunnet dårlig økonomi og manglende inntekter til utgifter i sterk vekst.

Mange av tiltakene kan sees på som en «lindrende smertebehandling», mens krevende, vanskelige diskusjoner om hva som er de dyptliggende årsaker, er mer kompliserte å sette på den politiske dagsorden. Det kan f. eksempel være diskusjoner om hvem og hva skal behandles, lange ventetider, eller om det skal det innføres differensierte pasientavgifter. De politiske kontroversene er mange i debatten om manglende velferdstjenester i regionene, hvorfor det er sånn og forslagene til løsninger divergerer på politisk nivå i Norden.

Velferdsutvalget i Nordisk råd vil med dette utvalgsforslaget sette distrikts- og regionalpolitikk på den politiske dagsorden med fokus på velferdstjenester i distriktene, og bidra til en mer politisert diskusjon om tiltak i Norden som kan være med på å oppdage nye ideer og finne løsninger, med en nordisk nytteverdi. Målet er å skape politiske løsninger med en bæredyktig distrikts- og regionalpolitikk med fokus på velferdstjenester i distriktene.

Politiske forskjeller i Norden om tiltak for å skape bæredyktige distrikter og regioner

Velferdsutvalget merker seg at det er store forskjeller i de nordiske land i forhold til hvordan de ulike regjeringer og parlamenter organiserer distriktpolitikk i Norden, Grønland, Åland og Færøyene, i forhold til det å opprettholde en stabil bosetning og utvikle bæredyktige samfunn. Det er store forskjeller i forslagene til politiske virkemidler som foreslås for å utvikle og styrke samspillet mellom by og omland. Meningene deler seg om hvordan ansvar og finansiering skal dele seg mellom stat, regioner, fylkeskommuner og kommuner for å få til en helhetlig tilnærming, som sikrer borgerne i en region muligheter til å få ta del i en regional bærekraftig utvikling av velferdstjenester.

Helsemessige og sosiale forskjeller i en region med økonomiske utfordringer

Spørsmålene på et overordnet politisk nivå er ofte i retning av: I hvor stor grad skal stat, region, distrikt, fylkene og kommuner anvende sterke økonomiske insitamentter og virkemidler for å sikre bosetning og en positiv utvikling av regionene? Hva skal til for å styrke og utvikle vesentlig infrastruktur som: Skole og universitet, postvesen, helse- velferdstjenester, transport, butikker, IT- og bredbånd, kulturtilbud, private og offentlige arbeidsplasser, etablering av små og mellomstore bedrifter (SME), lage nye arbeidsplasser i det offentlige, private og frivilliges regi, utflytting av offentlige arbeidsplasser, skattepolitiske virkemidler og annet, for å imøtegå fremtidens utfordringer og annet?

Ut fra et velferdspolitisk ståsted er det bekymringsfullt å observere at den generelle trenden i Norden med en betydelig fraflytting fra kommuner og regioner til byer og hovedsteder, noe som er forsterket av finanskrisen i 2008, med vekst i arbeidsløshet, særlig blant sårbare grupper med liten eller ingen tilknytning til arbeidslivet. De sårbare gruppene er i fare for å utvikle en permanent tilstand med fattigdom og langtidsarbeidsløshet. Denne situasjonen setter blant annet velferdstjenester i regioner, distrikt, fylke og kommuner under et betydelig økonomisk press, og de helsemessige og sosiale forskjellene blir tydelig mellom by og storby, mellom regioner, fylke og kommuner, i forhold til hva som er mulig å tilby av velferdstjenester for borgerne i et område som har dårlige økonomiske vilkår.

Systemiske endringer i samfunnet

Velferdsutvalget har gjennom mange år vært opptatt av å imøtegå denne utviklingen, i en meget tidlig fase av en negativ utvikling ved å foreslå bæredyktige løsninger og innovasjon og samarbeid mellom offentlig, private og den frivillige sektor, innenfor helse- og sosialområdet, på et strukturelt nivå.

Velferdsutvalget har fremmet adskillige forslag som legger vekt på systemiske endringer, som f. eks ved et Toppforskningsinitiativ II – en nordisk storsatsning innenfor velferd, helse og sosial, utvikling og samarbeid rundt velferdsteknologi, organisering på arbeidsplassen innenfor velferdstjenester i Norden, skatteinsitamentter, betydelig utjevning mellom kommuner, sterke regioner som gir en helhetlig forvaltning under politisk ledelse, en ansvarsfordeling mellom stat, regioner og kommuner, bedre livskvalitet for eldre i Norden, tiltak for å skape et bærekraftig inkluderende arbeidsliv i Norden, hva kan motvirke «ghettofisering» i nordiske boligområder, universell utforming, forslag om leger og annet helsepersonell, som skal avtjene turnustjeneste i distriktene, skape kulturarbeidsplasser, skape særlig matproduksjon i et helseperspektiv, ny nordisk mat for alle og annet, listen er lang.

Nordisk Råd

Rek. 11/2015

Tidligere nummer:
A 1622/velferd

Behandles i:
Velferdsutvalget

Bilag: Utvalgsforslag

J.nr. 14-00162-9

Velferdsutvalget ser at innenfor denne tematikken vil en utveksling av kompetanse og erfaringer, forskning og analyser gi en betydelig nordisk nytteverdi for å imøtegå at negative strukturelle situasjoner «låser seg fast».

Nordisk Råd

Baltic Sea Parliamentary Conference (BSPC arbeidsgruppe, om sosial innovasjon i Østersjøregionen

Rek. 11/2015

Velferdsutvalget er med i Østersjøsamarbeitets (Baltic Sea Parliamentary Conference (BSPC)) arbeidsgruppe om sosial innovasjon. Arbeidsgruppen legger frem resultatene i Tyskland i en rapport med politiske forslag til løsninger innenfor denne tematikken i slutten av august 2015, etter to års arbeid.

Tidligere nummer:
A 1622/velferd

Behandles i:
Velferdsutvalget

Arbeidsgruppen understreker blant annet at helse- og sosialområdet må inkluderes i en betydelig større grad i generelle mål og strategier for innovasjon og nytenkning, innenfor sektorene, for å skape en langsiktig økonomisk vekst, ved hjelp av ny teknologi, nyskaping av arbeidsplasser innenfor det velferdspolitiske området, i regioner, distrikt, fylker og kommuner. Det er mulig å skape et «økonomisk paradigmeskifte» ved å fokusere på tidlig intervensjon og forebygging. Med det mener Velferdsutvalget at det må satses på en sosial investering på en rekke områder med helse- og sosialpolitiske utfordringer som er i Norden og resten av verden.

Bilag: Utvalgsforslag

J.nr. 14-00162-9

Velferdsutvalget viser til utvalgsforslaget fra 2013, A 1591: om Sosial investering i Norden.

Ett av forslagene i dette utvalgsforslaget lyder som følger: Å arrangere et toppmøte mellom nordiske finansministre, helse- og sosialministre eller andre relevante ministre, samt forskere og eksperter på tema «Sosial investering i Norden».

Velferdsutvalget understreker viktigheten av å få til en slik konferanse der alle impliserte aktører, innenfor det politiske nivå, private aktører, eksperter, forskere, frivillige sektor og andre, kan dele med seg av sine erfaringer i forhold til tiltak, virkemidler og effekter for å imøtegå de utfordringer som er relevante for å sikre velferdstjenester i distriktene i Norden, Grønland, Færøylene og Åland.

Nordiske regionalpolitiske samarbeidsprogram 2013- 2016

Velferdsutvalget merker seg at fra regjeringen i Norge, til Stortinget, gjennom Meld. ST. 5 (2014-2015): Nordisk samarbeid, sier blant annet følgende under regionalpolitikk (s. 22 og 23):

«Grunnlaget for det regionalpolitiske arbeidet er det nordiske regionalpolitiske samarbeidsprogrammet (2013–2016). Visjonen er at Norden skal være ledende i utviklingen av en ny og mer kraftfull regionalpolitikk. Det nordiske samarbeidet skal gi økt faglig kunnskap og inspirere til videreutvikling av regionalpolitiske perspektiver og tiltak. De nordiske regionalministre inviterer samarbeidsministrene, andre relevante nordiske sektorer samt nasjonale og internasjonale institusjoner til et felles løft for å bidra til en regionalt bærekraftig velferdsutvikling, fremme en bærekraftig regional utvikling i Arktis og stimulere til grønn vekst i alle regioner.»

Fire arbeidsgrupper

Arbeidet følges opp av fire arbeidsgrupper:

1. Regional utvikling i Arktis (med norsk formannskap)
2. demografi og velferd,
3. Grønn verdiskaping med fokus på: innovasjon, og
4. Grønn verdiskaping med fokus på plansamarbeid og bærekraftige byregioner.

Nettverk

I tillegg er det etablert et nettverk med fokus på EUs fremtidige regionalpolitikk, der de nordiske landene har mulighet til å koordinere arbeidet med det nye europeiske regelverket for regional statsstøtte og den neste generasjonen grenseregionale programmer (Interreg). Formålet med gruppene er å dele kunnskap og bygge kompetanse på de ulike temaene, og å utarbeide innspill til nordisk politikktutvikling innenfor temaene som arbeidsgruppene prioriterer. Nordisk ministerråd delfinansierer det nordiske forskningsinstituttet Nordregio, som utvikler vitenskapelig basert kunnskap om regionalpolitiske problemstillinger. Det er Nordregio som har sekretariatsfunksjonen for arbeidsgruppene.

Nordisk Råd

Rek. 11/2015

Tidligere nummer:
A 1622/velferd

Behandles i:
Velferdsutvalget

Bilag: Utvalgsforslag

J.nr. 14-00162-9

Arbeidsgruppen for regional utvikling i Arktis

Arbeidsgruppen for regional utvikling i Arktis vil ta initiativ til en tematisk bred studie av den framtidige utviklingen i Arktis, i form av scenarioer eller framtidstudier. Målet er å bringe Nordisk Ministerråds samarbeidsprogram for Arktis videre ved å samle, bearbeide og analysere eksisterende informasjon i tillegg til å vurdere ulike forutsetninger for framtidig utvikling i området. Dette vil bidra til videreutvikling av den politiske debatten og gi den faglige kunnskapen større tyngde og et mer helhetlig preg, og gjennom dette videreutvikle den politiske debatten.

Arbeidsgruppen for demografi og velferd

Arbeidsgruppen for demografi og velferd vil skape en felles nordisk plattform for kunnskapsoppbygging, primært innenfor demografi. Arbeidsgruppen for demografi og velferd vil utvikle et større nordisk program på dette området. Målsettingen er at lokale og regionale myndigheter utvikler innovative løsninger for å håndtere utfordringer og utnytte muligheter som følger av demografiske endringer. Her skal kunnskapsgrunnlag og gode eksempler formidles og diskuteres som et grunnlag for videreutvikling av politikk og forvaltning på statlig, regionalt og lokalt nivå i de nordiske landene.

Arbeidsgruppen for grønn verdiskaping fokuserer

Arbeidsgruppen for grønn verdiskaping fokuserer på innovasjon og har mål om å bidra til vekst i grønt næringsliv og sysselsetting der både kvinner og menn deltar. Det er behov for mer kunnskap om forutsetningene for miljørettet entreprenørskap og innovasjon. Det skal etableres kunnskap om virkemidler og tiltak for å fremme grønn innovasjon regionalt og lokalt. Gode eksempler skal diskuteres og spres til andre områder. For å oppnå dette vil det bli tatt initiativ til mer systematisk læring og kunnskapsoverføring.

Arbeidsgruppen for grønn verdiskaping

Arbeidsgruppen for grønn verdiskaping har fokus på plansamarbeid og bærekraftige byregioner har som mål å bidra til utvikling av planleggingsverktøy for byer i utvikling, der næringsutvikling, fysisk planlegging, samt klima- og miljøhensyn ses i sammenheng.

Videre skal det utvikles eksempler på bærekraftige bymønstre som kan være gode modeller for ulike typer regioner i Norden og som samtidig kan inspirere andre land i Europa.

I tillegg til å opprettholde A 1591: Rek 9/ 2013- Sosial investering i Norden, så ser Velferdsutvalget det som viktig at rapporten fra Østersjøsam arbeidet (BSPC) om sosial innovasjon, som blir levert i august i år, blir gjort kjent ovenfor arbeidsgruppen for demografi og velferd, slik at de eventuelt kan benytte seg av den kunnskapen som fremkommer der, selv om det mer dreier seg om tiltakssiden av tematikken.

3. Konklusjon

På bakgrunn av ovenstående foreslår Velferdsutvalget at

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

å komme med en årlig redegjørelse om status på det regionale politiske samarbeidet i Norden med utgangspunkt i de fire arbeidsgruppens tematiske valg av arbeidsområder og analyser av resultater av kunnskapsinnhenting i Norden

å vurdere hvordan Nordisk råd kan få ta del i en nordisk plattform for kunnskapsoppbygging på regional utvikling slik at de forskjellige sektorene som arbeidsgruppene velger å fokusere på kan bli gjort kjent ovenfor politisk nivå i utvalgene i Nordisk råd som arbeider med tilsvarende tematiske valg og utfordringer i Norden

Nordisk Råd

Rek. 11/2015

Tidligere nummer:
A 1622/velferd

Behandles i:
Velferdsutvalget

Bilag: Utvalgsforslag

J.nr. 14-00162-9

Nuuk den 22. juni 2015

Bente Stein Mathisen (H)

Christian Beijar (ÅSD)

Eeva-Maria Maijala (cent)

Helgi Abrahamsen (sb)

Jóhanna María Sigmundsdóttir (F)

Karin Gaardsted (S)

Lennart Axelsson (S)

Penilla Gunther (KD) Leder

Richard Jomshof (SD)

Sonja Mandt (A)